

1. פסחים נב: - ר' אילעאי קץ כפנייתא דשביעית היכי עביד הכי דלאכלה אמר רחמנא ולא להפסד? אלא רבי אילעאי בדניסחני קץ.
2. רש"י - בדניסחני קץ - תמרים של דקל זכר ואינו מתבשלין בו עולמית... הלכך ר' אילעאי לא אפסיד מדי.
3. פירוש המשנה שביעית ד, י - מפני שהוא גוזל בני אדם, לפי שה' נתן פירותיהם לכל אדם.
4. משנה ראשונה - ובאמת לא יתכן זה דא"כ אם רוצה להפקיר דמי שיווי הפירות לרבים מותר... אלא הטעם דמפסיד קדשים לאסור בכל ענין.
- מאיזה שלב אסור לקצוץ?
5. שביעית ד, י - מאימתי אין קוצצין האילן בשביעית ב"ש אומרים כל האילן משיוציא, ב"ה אומרים החרובין משישלשלו והגפנים משיגרעו והזיתים משינצו ושאר כל אילן משיוציא.
6. פסחים שם - אמר רב אסי הוא בוסר הוא גירוע הוא פול הלבן.
7. רש"י פסחים נב: - משיוציאו - תחילת העלין בימי ניסן.
8. רש"י ברכות לו: - משיוציאו - את הפרי:
9. רמב"ם שמיטה ה, יח - ושאר כל האילנות משיוציאו בוסר.
10. שו"ע או"ח רב, ב - הבוסר, כל זמן שלא הגיע לכפול הלבן, מברך עליו: בפה"א, ומשהוא כפול הלבן ואילך מברך עליו: בורא פרי העץ; ומתוך שלא נודע לנו שיעור פול הלבן, לעולם מברך: בפה"א, עד שיהיה גדול ביותר; ושאר כל האילן, משיוציאו פרי, מברכין עליו: בפה"ע ובלבד שלא יהא מר או עפוף ביותר עד שאינו ראוי לאכילה אפילו ע"י הדחק, דאז אין מברכין עליו כלל. הגה: וי"א דעל חרובין אינו מברך בורא פרי העץ, עד שיראה בהן כמין שרשראות של חרובין, וכן בזיתים עד שיגדל הנץ סביבם, וקודם לכן מברך: בורא פרי האדמה, וכן עיקר.
11. משנה ברורה טז - משיוציאו פרי - אף על גב שהם עדיין קטנים ביותר.
- עד מתי אסור לקצוץ?
12. משנה שם - וכל האילן כיון שבא לעונת המעשרות מותר לקוצצו.
13. רמב"ם מעשר ב, ה - אי זו היא עונת המעשרות, משיגיעו הפירות להזריע ולצמוח הכל לפי מה שהוא הפרי, כיצד: התאנים משיעשו רכים, הענבים משיראה החרצן שלהם מבחון, הרמונים משימס הפרח שלהן בין האצבעות ויצא ממנו מים, התמרים משיפתחו כשאור, האפרסקין משיטילו גידים אדומים, האגוזים משיתפרש האוכל מהקליפה החיצונה, הזיתים משיעשו שמן אחד מתשעה ממה שהן ראויין לעשות כשיגמרו וזה שליש שלהן, התפוחים והאתרוגים משיתעגלו מפני שהן ראויין לאכילה כשהם קטנים, התותים והאוג משיאדימו, וכן כל שדרךן להאדים משיאדימו, החרובין משיעשו נקודות נקודות שחורות, וכן כל שדרךן להשחיר משינקדו.
14. חכמת אדם שע"צ ב, ט - ולפי שלדעתי שאין אנו בקיאים באותם שיעורים לכן לא העתקתי, אלא נקוט כלל זה משהתחיל להתבשל קצת בתחילת בישלו, אז הגיע לעונת המעשרות.
15. מנחת שלמה ח"א נא, יד - יש לדון דכיון שבזמנינו הלא רואים בעליל שנשתנה הטבע ותאנים ורמונים וכדומה אינם נאכלים כלל לשום אדם בשיעור זה אף לנפש היפה, ולא עוד אלא שהם גם מזיקים, לכן אפשר שהשתנה גם הדין ויאסר בתלישה, דשיעור הבאת שליש לא נאכלים כלל לשום אדם, וצ"ע.
- כמות הפירות
16. משנה שם - כמה יהא בזית ולא יקוצנו? רובע.
17. ב"ק צא: - אמר רב: דיקלא דטען קבא - אסור למקצציה. מיתיבי: כמה יהא בזית ולא יקצצו? רובע! שאני זיתים, דחשיבי.
18. רב ניסים גאון ברכות לו: - וזו המשנה אף על פי שהיא בשביעית לא הקשו ממנה עליה דרב אלא משיעורא דאית ביה דהוא רובע ורב אמר קב אלא מיהו דברי רב בכל השנים קאמר ואינו מיוחדין בשביעית בלבד.
19. פירוש המשנה לרמב"ם שם - כמה יהא בזית ולא יקוצנו, ר"ל ויהיה אסור לקוץ אותו בשאר שנים מפני שהוא עושה פרי.
- צרכים מיוחדים
20. פירוש המשנה לרמב"ם שם - כיון שבא לעונת המעשר מותר לקוצו מפני שהוא כבר ראוי לאכילה... ומותר לו לקצוץ האילן, ובתנאי שיש לו דמים כלומר לעציו ואז מותר לקצצו.
21. תפארת ישראל שביעית ד, י - ובדלא טעין קבא מיירי או דדמי עציו שוין יותר מפרי או בצריך למקומו, או שיש לו שאר הפסד בקיומו.
22. מנחת שלמה ח"א נא - יש להסתפק אם מותר להפסיד קוצים שהם אוכלי בהמה ויש להם קדושה כדי שלא יפסידו האילנות, ומשכחת נמי בזמור שצריכים להוריד יחור שיש עליו פירות שיש להם קדושה שביעית אם מותר להפסידם כדי לאוקמי.
23. שלחן שלמה - בשעת הדחק מותר לדלל פירות האילן לאחר החנטה, משום שיש היתר להפסיד פירות שביעית לצורך גידולם של פירות אחרים. (שאין לחשוש משום הפסד פירות שביעית, והביא סמך מהירושלמי המתיר להניח סכין ע"ג בהמה לצורך שחיטתה, אע"פ שיש איסור עבודה בקדשים, כיון שהנחה זו היא לצורך שחיטת בהמת הקדשים עצמה... נראה שגם באותו עץ אפשר לומר שהורדת חלק מפירותיו לצורך הצלת חלק אחר של פירותיו ומניעתם מהפסד שרי).
24. הרב ישראלי, התורה והארץ ח"ג - הרמב"ם כתב באיסור קציצת אילנות בשביעית מפני שהוא גוזל את הרבים, ולשיטה זו כל פעולה שיש עמה השבחה אינה בכלל האיסור... נראה שגם לסוברים שהאיסור הוא מצד קדושת הפרי, אין זה איסור מן התורה אלא כשהפרי בשל וראוי לאוכלו... משא"כ אותם שיעורים שקבעו חכמים במשנתנו אינם אלא גרמא, שמונעים הפרי שייגיע לידי לאכלה, ואיסורו רק מדרבנן. יתכן מאוד שאם לא יעשו הדילול כי אז כל הפירות... לא יהיו להן אוכלים שיהיו מוכנים לכסות כל ההוצאות... ואז נמצא שהפירות ילכו לאיבוד, ויצטרכו לזרוקם למזבלות, נמצא ממה שהחמרת בתחילה אתה מקל בסופו.
25. שו"ת בנין אב - כתב בהר צבי - ונראה לומר על פי מה שכתב המהרי"ט שמותר לתלוש עליו מעצי התות אע"פ שעי"ז הפירות נפסדין, מטעם שהאילנות הללו משעת נטיעתן אינם מיועדים למאכל... א"כ באתרוג זה שנוטעים לכתחילה למצוה, הרי נטעו מתחילה אדעתא דהכי שהקליפה תהא נפסדת... לאור הדברים, היום שדרך גידול האפרסקים הוא שניטעים ולאחר גידול תחילת הפירות מדללים, ומשאיירים רק כמות פירות הראויה לגידול טוב, מלכתחילה לא ניטע האילן לגדל את כל הפירות, אלא רק את הרצויים... ואע"פ שלא ידוע מראש איזה פרי מיועד לגידול עד שעת הדילול, בזה ודאי יש ברירה.
- בוצר לעבודת האילן
26. רמב"ם שמיטה ד, כב - הפירות שיוציא האילן בשביעית לא יאספם כדרך שאוסף בכל שנה שנאמר ואת ענבי נזירך לא תבצור, ואם בצר לעבודת האילן או שבצר כדרך הבוצרים לוקה.
27. ערוך השולחן כא, ב - הלאו כולל שניהם: בצירה בשביל עבודת האילן כמו ליקח מעט פירות כדי שהשאר יגדילו.
28. מעדני ארץ ג אות ז - דאי לאו שהתיר הכתוב פירות שביעית לאכילה היינו אומרים שהתורה אסרה את מלאכת הקצירה בשנה שביעית כמו

בשבת, ורק מדגלי קרא שמותר באכילה ממילא מוכח דמשכחת שפיר מין קצירה שהיא מותרת. והואיל וכן נלענ"ד דאפשר שאם אחד בצר פירות שביעית שלא ע"מ לאכול כמו אלה שנוהגים לקטוף בשנים הראשונות את הפירות מן האילן כדי שלא יוכחש הרי הוא לוקה מחמת לאו דבצירה כיון דהבצירה היא שלא ע"מ לאכול.

29. מאמר מרדכי ד, יט - יש לעשות זאת בגרמא (באמצעות ריסוס) ועל ידי גוי. (הערה: הריסוס הוא גרמא, וגם אינו מוגדר כבצירה לעבודת האילן. במיוחד יש להקל אם משתמשים בחומר שניתן לשטוף או לנטרל אותו, כך שאין בו משום הפסד מיידי לפירות. וע"י ישראל קשה להתיר אפילו בגרמא, ולכן יש לבצע את הריסוס ע"י גוי).

30. קטיף שביעית ח הערה 7 - לדעת הגר"ש ישראל, איסור זה אמור דווקא בבצירה הנעשית לטובת האילן ולא כשהיא לטובת הפירות.

31. קטיף שביעית לה הערה 7 - הגר"ש ישראל הורה שהסרת פירות 'לאוקמי אילנא' לא נאסרה באיסור בצירה לעבודת האילן.

32. הרב ישראלי, התורה והמדינה ח"ג - מתוך שהחמרת עליו בבוצר לצורך האילן הקלת עליו בשליחי בי"ד כיון שכל האיסור אינו אלא מה שמבליט בעלותו ע"י שקוצר היבול הרי שליחי בי"ד שכל עיקר קצירתם אינה בשביל עצמם אלא בי"ד אח"כ מחלק את זה לכל הנצרך אין לך הבלטת ביטול בעלות מהפירות הללו יותר גדולה מזה.

33. לקראת שמיטה ממלכתית עמ' 101 - כיון שכל האיסור נובע מכך שבבצירה כזו האדם נוהג מנהג בעלים בשדה... אם הבציר לא נעשה על ידי הבעלים אלא ע"י בית הדין אעו בכל שום איסור... וכו' התיר בשמיטה תשמ"ז הגרי"ש אלישיב לאחר היישובים לקצור במסגרת אוצר בית דין תבואה שנבטה מוקדם אף שהיה מדובר בקציר לעבודת הקרקע, נימוקו היה שהיתר קציר לבית הדין הוא היתר כללי וכולל גם קציר למטרה זו.

האם האיסור דווקא בפירות קדושת שביעית?

34. חזו"א שביעית יא, ז - דכיון דבקצירה של עבודה קיימין אף בשל ששית אסור.

35. מעדני ארץ סימן ג אות יא - נלענ"ד לומר דלעולם עיקר איסור קצירה הוא רק שלא יקצור כמנהג בעלים כדי להראות שהפירות הן הפקר, וכן גבי אילן הוא תולש את כל הפירות כדי שלא יכחישו את האילן וכדומה, אז ג"כ חשיב כקצירת בעלים ואסור, משום דאע"ג שהתורה לא הפקיעה כלל בשביעית את בעלותו מגוף השדה והאילן מ"מ הקפידה תורה שלא להראות כלל שום בעלות ע"י קצירה ובצירה, ולכן אין שום היתר לקצור כי אם מעט מעט באופן שאין ניכר כלל מהקצירה שהוא בעלים.

36. מעדני ארץ שם - ומיהו בפירות ערלה נלענ"ד דשפיר מותר משום דכיון שהתורה אסרתם ואין אני קורא בהם קרא דוהיתה שבת הארץ לכם לאכלה לא נהוג בהם כלל חובת הפקר, ולפי מאי דאמרן דתלוי בחובת הפקר שפיר מותרין בבצירה.